



UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Onterecht opgelucht?

van Spanje, J.

Publication date

2018

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Spanje, J. (null). (2018). Onterecht opgelucht?., Stuk Rood Vlees.
<https://stukroodvlees.nl/onterecht-opgelucht/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.



Menu

Onterecht opgelucht?

DOOR **JOOST VAN SPANJE** 05/10/2018 0 REACTIES

Opluchting alom vorige maand: de Zwedendemocraten kregen minder stemmen dan verwacht. Maar dit zegt meer over een strategie van andere Zweedse partijen dan over kiezersvoorkeuren. Bovendien nadert de uiterste houdbaarheidsdatum van die strategie – ook voor VVD en CDA.



“Niet veel geluid, een paar mensen klappen. Duidelijk niet waarop ze gehoopt hadden.” Zo luidde een tweet van een journalist van de *Financial Times* over de reactie bij de Zwedendemocraten op de verkiezingsuitslag op de avond van 9 september. De anti-immigratiepartij kreeg 17,5% van de stemmen, terwijl ze in de meeste peilingen de afgelopen twee jaar er beter voor hadden gestaan.

Het doet denken aan de PVV bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen. In december stond de PVV op 32 zetels in de Peilingwijzer, maar het werden er uiteindelijk twaalf minder. Er bestaan weliswaar grote verschillen tussen de Zweedse en de Nederlandse politiek, maar er is één overeenkomst: centrumrechts reageerde op dezelfde manier op de anti-immigratiepartij: door **isoleren en imiteren**.

Premier Mark Rutte (VVD) gaf een duidelijke demonstratie van isoleren plus imiteren ten beste. Op 15 januari 2017 zei hij dat hij nooit met de PVV zou regeren en herhaalde dat later in de campagne (isoleren). Op 22 januari, niet toevallig precies een week later, schreef Rutte zijn “brief aan alle Nederlanders,” ostentatief om PVV-kiezers te paaien, wat hij sindsdien stevast probeert (imiteren).

In Zweden worden de Zwedendemocraten geïsoleerd en geïmiteerd. **Op 22 maart 2015 zou Zweden vervroegde verkiezingen houden**, maar die werden geannuleerd nadat zes (!) partijen alsnog een moeizaam akkoord bereikten. Die partijen zijn tot elkaar veroordeeld vanwege hun *cordon sanitaire* rond de

Zwedendemocraten. Dit terwijl ze over elkaar heen buitelen met anti-immigratie-voorstellen.

Isoleren en imiteren: slimme strategie?

Is deze strategie nu electoraal slim? Laten we kijken naar drie verkiezingen vorig jaar herfst, de Noorse, Duitse en Oostenrijkse. Net als ons land hadden alle drie die landen een conservatieve premier en een grote anti-immigratiepartij. Ze kozen respectievelijk voor noch isoleren noch imiteren (Noorwegen), **isoleren zonder imiteren** (Duitsland) en imiteren zonder isoleren (Oostenrijk).

De Noorse premier Erna Solberg, de Duitse Angela Merkel en de Oostenrijkse Sebastian Kurz zagen de anti-immigratiepartij in hun land het minstens zo goed doen als verwacht. Heel anders dan de geïsoleerde en geïmiteerde Zwedendemocraten en PVV. Maar goed, al die anti-immigratiepartijen scoorden prima ten opzichte van het (verre) verleden, en dit zijn nog maar een handjevol gevallen.

Gelukkig is er ook steviger bewijs. Mijn onderzoek wijst uit dat isoleren en imiteren communistische en anti-immigratiepartijen gemiddeld stemmen kost. Op basis van experimenten, kiezersenquête en verkiezingsuitslagen in 15 Europese landen sinds 1944 toon ik **in mijn boek “Controlling the electoral marketplace”** dat gevestigde partijen hun rivalen kunnen beschadigen door te isoleren en te imiteren.

Daarnaast vonden Haylee Kelsall, Rachid Azrout en ik (allen UvA) enig bewijs bij de Franse en Duitse verkiezingen, die Rutte “de halve finale en finale in de strijd tegen het verkeerde populisme” noemde: we zagen aanwijzingen dat kiezers die de anti-immigratiepartij in hun land beschouwden als geïmiteerde paria vervolgens, gecontroleerd voor andere factoren, minder vaak op die partij stemden.

Onze bevindingen zijn in lijn met die van onderzoek door collega's. **Bonnie Meguid (Universiteit van Rochester)** concludeerde op basis van strategieën tegen anti-immigratiepartijen in 17 landen tussen 1970 en 2000 dat imiteren hen gemiddeld stemmen kostte. **Giovanni Capoccia (Universiteit van Oxford)** stelde vast dat democratische regimes in de jaren '30 overleefden door isoleren en imiteren.

Mogelijke redenen voor succes

Waarom werkt die strategie? Een belangrijke reden voor veel kiezers om op een partij te stemmen is dat ze hopen dat deze bepaald beleid doorvoert. **Mijn UvA-collega Wouter van der Brug** heeft aangetoond dat dit niet anders ligt voor kiezers van anti-immigratiepartijen. Die partijen kunnen ofwel zelf beleid strenger maken, ofwel (door veel stemmen te halen) andere partijen dwingen dit te doen.

Als een anti-immigratiepartij *geïsoleerd* staat zal ze zelf geen beleid kunnen maken maar nog wel andere

partijen kunnen beïnvloeden. Als een anti-immigratiepartij *geïmiteerd* wordt hoeft ze die andere partijen niet meer te beïnvloeden maar kan ze nog wel zelf beleid maken. Maar wordt de anti-immigratiepartij *geïsoleerd* en *geïmiteerd*, dan vervalt elk van beide redenen om erop te stemmen.

Soms lopen de trouwe stemmers dan opeens massaal weg. Dit is wat er is gebeurd zowel met **Vlaams Belang** als met **het toenmalige Front national** tien jaar terug. En het is ook wat afgelopen jaar de PVV overkwam: **veel kiezers haakten tijdens de campagne al af** – en van degenen die in maart toch PVV stemden **was in november 22% naar verluidt overgestapt** naar FvD. De PVV kwijnt weg in isolement.

Dit verklaart wellicht de moeizame opmars van de Zwedendemocraten. Er is een opmars, net als in andere landen in Noordwest Europa, maar die liet lang op zich wachten en blijft wat achter. Afgezet tegen de vele kiezers die bezorgd zijn over immigratie is de zege van de Zwedendemocraten klein. Maar toch: de partij is gegroeid. Bovendien nadert de uiterste houdbaarheidsdatum van het *cordon*.

Immers, de roep om met de Zwedendemocraten in zee te gaan groeit, evenals de roep in Nederland om het eens met FvD te proberen. Dus in beide landen zullen de gevestigde partijen de immigratieproblemen, die veel kiezers nu eenmaal zien, het hoofd moeten bieden. Anders worden de anti-immigratiepartijen nog groter – en ze hebben geen enkele prikkel om die problemen op te lossen.

Dan zal die opluchting van korte duur blijken.

Abeelding: “Jimmy Åkessons vartal på Långholmen” door SmallMedia STHLM (via Flickr).

ONDERWERP: **POLITIEKE PARTIJEN**

TAGS: **POPULISME, RADICAAL-RECHTS, ZWEDENDEMOCRATEN**

Over de auteur



Joost van Spanje

Joost van Spanje (Veni, Vidi) is universitair hoofddocent politieke communicatie aan de UvA. Zijn team doet onderzoek naar juridische maatregelen tegen anti-immigratiepartijen (in 21 Europese landen sinds 1965) en de effecten van die maatregelen op publieke opinie en stemgedrag. Verder onderzoekt Joost of en hoe nieuwe partijen in de media komen.

Joosts nieuwe boek, "Controlling the electoral marketplace" (2017), gaat over electorale effecten van strategieën van gevestigde partijen tegen uiterst linkse en uiterst rechtse partijen (in 15 Europese landen sinds 1944).